

مدیریت ورزشی - تابستان ۱۳۹۲
شماره ۱۷ - ص ص : ۱۲۷ - ۱۰۹
تاریخ دریافت : ۲۹ / ۰۳ / ۹۰
تاریخ تصویب : ۲۶ / ۱۱ / ۹۰

بررسی رابطه بین مؤلفه های سرمایه اجتماعی و مشارکت ورزشی در میان نوجوانان

۱. مهربان پارسا مهر - ۲. مستانه بلگوریان^۱ - ۳. محسن سعیدی مدنی
۳. استادیار دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه یزد، ۲. کارشناس ارشد دانشگاه یزد

چکیده

هدف از پژوهش حاضر، بررسی رابطه میان احساس امنیت، اعتماد، هنجارهای اجتماعی، شبکه های اجتماعی و مشارکت در فعالیت های اجتماعی، به عنوان مؤلفه های اساسی مرتبط با سرمایه اجتماعی و مشارکت ورزشی در میان نوجوانان دانش آموز شهر یزد است. جامعه آماری پژوهش، نوجوانان دانش آموز (۱۷ - ۱۴ سال) شهر یزد هستند که ۳۸۲ نفر از آنان به عنوان نمونه آماری با روش نمونه گیری خوشه ای چندمرحله ای و به صورت تصادفی انتخاب شدند. به منظور گردآوری داده ها از پرسشنامه سرمایه اجتماعی و مشارکت ورزشی استفاده شد. براساس نتایج حاصل از تحلیل رگرسیون چندمتغیره، در بین نوجوانان دانش آموز پسر، متغیرهای شبکه های اجتماعی و احساس امنیت بیشترین مقدار از واریانس مشارکت در فعالیت ورزشی را تبیین می کنند. این در حالی است که در نوجوانان دانش آموز دختر، تنها متغیر شبکه های اجتماعی بیشترین مقدار از واریانس متغیر مورد بررسی (مشارکت در فعالیت ورزشی) را تبیین می کند. در نتیجه گیری کلی، یافته های پژوهش نشان داد آن دسته از نوجوانان دانش آموز پسر که به مشارکت اجتماعی علاقه بیشتری از خود نشان می دهند، در مقایسه با نوجوانان دانش آموز دختر، به فعالیت های فوق برنامه (فعالیت های ورزشی) توجه بیشتری دارند.

واژه های کلیدی

سرمایه اجتماعی، مشارکت ورزشی، احساس امنیت، مشارکت اجتماعی، شبکه های اجتماعی.

مقدمه

سرمایه اجتماعی^۱ با دامنه وسیعی از مفاهیم خود (مشارکت داوطلبانه، دموکراسی، شبکه، اعتماد، امنیت و هنجارهای اجتماعی) (۲۴) در بیست سال گذشته به طور فزاینده‌ای توجه متخصصان و اندیشمندان علوم اجتماعی را به خود جلب کرده است (۱۷). جنبه‌های مختلف این مفهوم تا حدودی از توجه آن به پیامدهای مثبت ارتباطات اجتماعی ناشی می‌شود (۲۱). عالمان اجتماعی نیز برای حل مشکلات تنزل روابط اجتماعی بر مفهوم سرمایه اجتماعی تأکید دارند (۵). سرمایه اجتماعی منشأ گروه‌هایی است که به طور خودجوش و داوطلبانه سازمان می‌یابند و وجود آن برای کارکرد صحیح نهادهای عمومی و رسمی نیز ضروری و حیاتی است (۴). سرمایه اجتماعی لزوماً یک مفهوم ثابت و ایستا به‌شمار نمی‌آید، بلکه طی زمان و مکان تغییر می‌کند. شبکه‌ها و هنجارهای اجتماعی مرتبط با سرمایه اجتماعی از طریق شکل‌های متفاوت مشارکت در فعالیت‌های مدنی و ارتباطی که شامل تعامل‌های شخصی است، خلق می‌شوند و از این طریق موجب افزایش اعتماد و تعامل می‌شوند. به‌طور کلی پیامدهای سودآور سرمایه اجتماعی در سطح فردی، ارتقای بهداشت، ایجاد و بهبود فرصت‌های کارآفرینی (۲۵) و در سطح اجتماع، افزایش هماهنگی و انسجام اجتماعی و توسعه اقتصادی و اجتماعی و کاهش نرخ جرم و جنایت و رویه‌های دموکراتیک مؤثر است (۱۵).

از سوی دیگر برای آنهایی که به بررسی سرمایه اجتماعی علاقه‌مندند، مطالعه ورزش و باشگاه‌های ورزشی به تدریج به موضوعی جالب توجه تبدیل شده است (۱۸). عاملی که سبب می‌شود از میان عناصر مختلف اجتماعی در درون یک جامعه، ورزش به‌طور گسترده مورد توجه بیشتر محققان سرمایه اجتماعی قرار گیرد، این است که فعالیت‌های ورزشی در سطح غیرسازمان-یافته این قابلیت را دارند که می‌توانند باعث انگیزش، الهام‌بخشی و ایجاد روحیه اجتماعی در جامعه شوند (۲۴). ورزش می‌تواند به‌عنوان وسیله‌ای برای ایجاد روابط دوستانه و ارتباطات اجتماعی جدید به‌ویژه بین طبقات مختلف از لحاظ مذهب و قومیت مورد استفاده قرار گیرد. این افراد می‌توانند شامل ورزشکاران و مشارکت‌کنندگان غیرورزشکار (تماشاچیان) بوده و در نهایت می‌تواند به افزایش هنجارهای اعتماد و تعامل منجر شود. به‌عبارت بهتر، فعالیت‌های ورزشی می‌تواند موجب ایجاد ارتباط بین گروه‌ها در شبکه‌های اجتماعی مختلف شود (۲۵). همچنین بسیاری از سیاست‌گذاران و توسعه‌دهندگان

1 . Social capital

فعالیت‌های فیزیکی که نقش مثبتی برای سرمایه اجتماعی در افزایش فعالیت‌های ورزشی قائلند، معتقدند توجه به عوامل محیطی - اجتماعی گام اساسی در تحقیقات در زمینه فعالیت‌های ورزشی است. از نظر آنها جوامعی با سرمایه اجتماعی بالا در موقعیت بهتری برای تقویت هنجارهای مثبت اجتماعی به‌منظور انجام فعالیت‌های ورزشی قرار دارند و این عمل از طریق تقویت و تداوم اطمینان و اعتماد و همچنین وادار ساختن افراد به‌منظور دستیابی به اهداف مشترک (مانند افزایش امنیت در محیط) صورت می‌گیرد (۱۹). شواهد نیز نشان می‌دهند درک و احساس امنیت در فعالیت‌هایی مانند ورزش عامل بسیار مهم برای انجام آن به‌شمار می‌رود و جوامعی که در آنها هنجارهای مشترک و شبکه‌های اجتماعی غیررسمی وجود دارد، سطوح بالاتری از امنیت دارند (۲۳). به‌طور مثال مک نیل^۱ و همکاران (۲۰۰۶)، هنجارهای اجتماعی و امنیت را به‌عنوان یکی از ابعاد کلیدی پیشنهاد کرده‌اند که می‌تواند در مشارکت فعالیت ورزشی تأثیرگذار باشد (۲۰). براین اساس هریسون و همکاران^۲ (۲۰۰۷) نیز نشان دادند احساس امنیت در همسایگی با فعالیت فیزیکی در ارتباط است و افراد بزرگسال زمانی که احساس می‌کنند در همسایگی امنی به‌سر می‌برند، با اطمینان بیشتری در فعالیت فیزیکی شرکت می‌کنند و چنانچه والدین محله خود را به‌صورت ناامن ببینند، کمتر احتمال دارد که اجازه دهند فرزندانشان پیاده یا با دوچرخه به مدرسه بروند (۱۶). به‌زعم تحقیقات سالیس و دیگران (۱۹۹۰) نیز درک ویژگی‌های کاربردی و زیباشناختی محیط فیزیکی مانند امنیت درک‌شده از پیاده‌روی در منطقه در طول روز یا شب، دوستانه بودن منطقه و ... به‌صورت چشمگیری با انجام فعالیت فیزیکی و رفتارهایی مانند پیاده‌روی مرتبط هستند (۱۹).

پوتنام^۳ مشهورترین نظریه‌پرداز سرمایه اجتماعی معتقد است که بیشتر ورزش‌ها با توجه به ماهیتشان فعالیت‌های ارتباطی محسوب شده و مشارکت در ورزش شامل شرکت آگاهانه افراد به‌صورت مشارکت‌کننده و تماشاچی می‌شود که با هم ارتباط متقابل دارند و در اثر این روابط متقابل پاداش‌های اجتماعی میان آنها مبادله می‌شود. او سرمایه اجتماعی را به‌عنوان روابطی بین افراد که نشان‌دهنده ویژگی‌های خاصی از زندگی اجتماعی شامل شبکه‌ها، هنجارها و اعتماد متقابل و محصول فرعی از تعاملات اجتماعی که همکاری‌های ناشی از این

1 . McNeill

2 . Harrison, Gemmell and Heller

3 . Putnam

تعاملات را برای مشارکت‌کنندگان آسان‌تر و محتمل‌تر می‌سازد، تعریف می‌کند (۲۱). به همین دلیل، این تحقیق براساس چارچوب نظری پوتنام صورت گرفته است.

پوتنام عضویت و مشارکت در گروه‌های دارای نظم افقی (مانند باشگاه‌های ورزشی، اتحادیه‌های داوطلبانه و...) و شبکه‌های مشارکت مدنی را یکی از اشکال ضروری سرمایه اجتماعی می‌داند (۵). به همین صورت روابط شخصی که از طریق مشارکت در اجتماعات ایجاد می‌شود، دارای قابلیت برای توسعه آنچه پوتنام از آن به‌عنوان «به‌کار انداختن» هنجارهای تعامل تعمیم‌یافته یاد می‌کند (۲۲). در این زمینه پوتنام در تحقیقی با عنوان «به‌کار انداختن دموکراسی: سنت‌های مدنی در ایتالیای مدرن در شمال ایتالیا»، به مدارکی دست یافت مبنی بر اینکه چگونه مشارکت در ارتباطات مدنی مانند باشگاه‌های ورزشی بر ایجاد جوامعی دموکراتیک و از لحاظ اقتصادی معتدل تأثیر می‌گذارد (۲۱). پوتنام در بین سال‌های ۲۰۰۰ - ۱۹۹۹ تحقیق دیگری در مناطق مختلف آمریکا انجام داد و به این نتیجه دست یافت کسانی که به شبکه‌های اجتماعی غیررسمی بیشتری تعلق دارند، بیشتر مایلند وقت و پول خود را به انجام دادن فعالیت‌های داوطلبانه مانند فعالیت‌های ورزشی اختصاص دهند. به نظر او سرمایه اجتماعی حائز بیشترین تأثیر بر درگیری افراد در این کنش‌هاست (۲۲). علاوه بر این، دیگر مؤلفانی که نظریات مشابهی را مطرح کرده‌اند نیز معتقدند ویژگی‌های شبکه‌های اجتماعی مانند تعداد افرادی که در شبکه‌های اجتماعی وجود دارد و فراوانی ارتباطات، با مشارکت در فعالیت ورزشی مرتبط است (۱۳). برای مثال مطالعات بوث^۱ و همکاران نشان داد که داشتن شبکه‌های اجتماعی غیررسمی مانند دوستان و خانواده که برای افراد نقش حمایتی دارند یا اینکه خودشان (شبکه‌ها) به‌طور مستقیم در فعالیت فیزیکی مشارکت می‌کنند، به مشارکت بیشتر افراد در فعالیت ورزشی منجر می‌شود (۱۲). هندرسون و آینسورث^۲ نیز در مطالعه کیفی که روی زنان آمریکایی - آفریقایی انجام دادند، دریافتند که خانواده، دوستان و روابط اجتماعی این زنان از هویت‌های شخصی‌شان مهم‌تر بوده است و این شبکه‌ها تأثیر بسزایی در ادراک، فرصت‌ها و مشارکت آنان در فعالیت فیزیکی دارند (۱۹).

به نظر پوتنام در دهه‌های اخیر سرمایه اجتماعی در آمریکا به‌شدت کاهش یافته است. او این نتیجه را براساس کاهش اعتماد افراد نسبت به نهادهای اجتماعی و دیگر افراد و همچنین کاهش مشارکت در فعالیت‌های

1 . Booth

2 . Henderson and Ainsworth

اجتماعی گرفته است (۲). از نظر پوتنام اعتماد از عناصر ضروری برای تقویت همکاری در جامعه بوده و حاصل پیش‌بینی‌پذیری رفتار دیگران است که در یک جامعه کوچک از طریق آشنایی نزدیک با دیگران حاصل می‌شود. اما در جوامع بزرگ‌تر و پیچیده‌تر، اعتماد از دو منبع مرتبط یعنی هنجارها و شبکه‌های مشارکت اجتماعی ناشی می‌شود (۳). پوتنام، به صراحت به هنجارهای اجتماعی تأکید دارد (۵). هنجارها تأثیر زیادی در تولید سرمایه اجتماعی و افزایش امنیت اجتماعی دارند (۱۵). به نظر پوتنام در درون گروه اجتماعی، هنجارهایی هستند که بیشترین سودمندی آنها تقویت اعتماد، کاهش هزینه معاملات و تسهیل همکاری است. مهم‌ترین آنها، هنجار معامله به مثل است و گروه‌ها و جوامعی که بر آنها این هنجار حاکم است و از آن پیروی می‌کنند، به شکل مؤثری بر فرصت‌طلبی و مشکلات مربوط به عمل جمعی فائق می‌آیند. همچنین استدلال پوتنام این بود که باید بین مشارکت مدنی و اعتماد به نهادهای عمومی، رابطه وجود داشته باشد، یعنی اعتماد به نهادهای دولتی باید با عضویت فعالانه فرد در گروه‌ها همبستگی داشته باشد (۵).

باتوجه به مباحثی که مطرح شد، براساس تئوری سرمایه اجتماعی می‌توانیم فرض کنیم که ارتباطات و فعالیت‌های اجتماعی (رسمی - غیررسمی) باید احتمال مشارکت در دیگر فعالیت‌های اجتماعی را در جامعه افزایش دهد. شواهد نیز نشان می‌دهند، افرادی که به مشارکت اجتماعی علاقه بیشتری از خود نشان می‌دهند به فعالیت‌های فوق برنامه (فعالیت‌های ورزشی) در دوران نوجوانی و جوانی توجه بیشتری دارند. برای مثال اکلس و باربر^۱ (۱۹۹۹) بیان می‌کنند جوانانی که در جامعه فعالانه مشارکت می‌کنند، از این طریق فرصت یادگیری مهارت‌ها و توانایی‌های ارزشمندی مانند فرصت‌های کسب مهارت‌های اجتماعی، فیزیکی و بین شخصی به‌منظور ایجاد شبکه‌های ارزشمند اجتماعی و نیز توسعه احساس تعلق درون جامعه را به‌دست می‌آورند که می‌تواند در دیگر بخش‌های زندگی مفید واقع شود (۲۱).

در نهایت باتوجه به اینکه امروزه فعالیت‌های ورزشی در زندگی گروه‌های مختلف سنی جامعه به‌ویژه نوجوانان و جوانان اهمیت زیادی پیدا کرده است و فرایندهای عمل‌کننده در حیطه فضاهای ورزشی با دیگر فرایندهای اجتماعی (۷)، از جمله هنجارهای اجتماعی و درک و احساس از امنیت و... در جامعه تعامل دارد و

این عوامل بر میزان فعال بودن افراد از لحاظ فیزیکی اثرگذارند (۱۱)، در تحقیق حاضر سعی شده که رابطه بین این مؤلفه‌ها و مشارکت ورزشی در میان نوجوانان دانش‌آموز شهر یزد ارزیابی و بررسی شود.

روش تحقیق

پژوهش حاضر به شیوه پیمایشی و با روش مقطعی^۱ انجام گرفته است. جامعه آماری تحقیق کلیه نوجوانان دانش‌آموز ۱۷ - ۱۴ ساله شهر یزد بودند که ۳۸۲ نفر از آنها به روش نمونه‌گیری چندمرحله‌ای که مبتنی بر نمونه‌گیری تصادفی و نمونه‌گیری خوشه‌ای است، انتخاب شدند. در مرحله اول، آمار تعداد دانش‌آموزان دختر و پسر مقطع دبیرستان و پیش‌دانشگاهی شهر یزد از سایت آموزش و پرورش تهیه شد. در مرحله دوم نمونه‌گیری از میان خوشه‌ها (فهرست مناطق و انتخاب نمونه از میان مناطق) از بین مناطق سه‌گانه شهر یزد مدارس ناحیه دو به تصادف انتخاب شدند. در مرحله سوم تمامی دبیرستان‌های این منطقه فهرست شده، از بین این مدارس سه مدرسه پسرانه و سه مدرسه دخترانه به تصادف انتخاب شدند و از هر مدرسه دو کلاس به تصادف انتخاب شد. بدیهی است که مطالعه روی تمامی عناصر (دانش‌آموزان) کلاس انجام گرفت. ابزار پژوهش پرسشنامه بود.

پرسشنامه سنجش سرمایه اجتماعی (متغیر مستقل)

به‌طور کلی در این موضوع اجمال کلی وجود دارد که سرمایه اجتماعی مفهومی چندوجهی است و ابعاد زیادی را دربرمی‌گیرد، بنابراین محققان عواملی را که فکر می‌کنند بیشتر با تحقیق آنها مرتبط است انتخاب می‌کنند (۱۰). در پژوهش حاضر به‌منظور دستیابی به شاخص‌های متناسب برای سنجش سرمایه اجتماعی (متغیر پیش‌بین) برخی تحقیقات انجام گرفته در دیگر کشورها، مرور شد. از جمله تحقیقات، سرمایه اجتماعی در ۵ منطقه استرالیا توسط بولن و اونیکس (۱۹۹۸) و شاخص‌های ارائه‌شده توسط مرکز آمار استرالیا (۲۰۰۳) و ... بود. در نهایت پس از مرور تحقیقات مذکور و برخی پژوهش‌های نظری دیگر، شاخص‌های شبکه‌های اجتماعی، احساس امنیت، اعتماد (اعتماد به آشنایان، اعتماد به غریبه‌ها، و اعتماد به نهادها و مسئولان دولتی)، مشارکت اجتماعی و هنجارهای اجتماعی مربوط به سرمایه اجتماعی (هنجار تعامل، تساهل در زمینه تنوع فرهنگی،

1. Cross - sectional

احساس اثرگذاری و کارایی، هنجارهای رفتاری) از آنها گزینش و سعی شد با گویه‌ها و سؤالاتی مناسب سرمایه اجتماعی مورد سنجش قرار گیرد. این گویه‌ها شامل موارد خیلی زیاد، زیاد، متوسط، کم، خیلی کم و اصلاً بود. در پیمایش انجام گرفته برای تعیین اعتماد (پایایی) گویه‌ها، از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد (ضرایب آلفای کرونباخ) متغیرهای مورد بررسی بالاتر از ۰/۷۵ بود که نشان‌دهنده بالا بودن ضریب همسانی درون (آلفا) آنهاست (جدول ۱). همچنین این متغیرها براساس نظر کارشناسان جامعه‌شناسی و روانشناسی اعتبار صوری نیز داشتند.

پرسشنامه تعیین میزان مشارکت نوجوانان در فعالیت ورزشی (متغیر وابسته)

مشارکت ورزشی در این تحقیق براساس نظر پوتنام، شامل شرکت آگاهانه افراد به صورت مشارکت‌کننده و تماشاچی می‌شود که با هم ارتباط متقابل دارند. در اثر این روابط متقابل پاداش‌های اجتماعی (مثل تأیید اجتماعی و...) میان آنها مبادله می‌شود (۲۱). همچنین به مفهوم مشارکت در هر نوع فعالیت بدنی ملایم تا شدید که نوجوانان در خانه، مدرسه یا در اجتماع انجام می‌دهند و زمان آن کمتر از ۱۰ دقیقه در روز نباشد، مانند رفت‌وآمد به مدرسه پیاده یا با دوچرخه، بازی در تیم‌های ورزشی مدرسه و... به منظور تعیین میزان مشارکت نوجوانان دانش‌آموز در فعالیت ورزشی از پرسشنامه فونگ وی یی و فرانسسکا استفاده شد (۱۴). براین اساس از پاسخگویان خواسته شد تا میزان مشارکت خود را در فعالیت‌های ورزشی با پاسخ دادن به یکی از گزینه‌های پرسش، شما در طول ماه گذشته چند بار حداقل ۲۰ دقیقه به فعالیت ورزشی غیر از ورزش در خانه، مدرسه یا باشگاه پرداخته‌اید؟ از پرسشنامه ترایل و جیمز^۱ (۲۰۰۱) برای سنجش میزان پیگیری رویدادهای ورزشی از طریق رسانه‌ها یعنی خواندن اخبار و مطالب ورزشی از روزنامه‌ها و مجلات استفاده شد (۲۶). گویه‌های این متغیر در طیف شش قسمتی (اصلاً تا خیلی زیاد) ارزشگذاری شده است.

روش‌های آماری

برای تجزیه و تحلیل اطلاعات جمع‌آوری شده با استفاده از نرم‌افزار از آماره‌های استنباطی شامل آزمون میانگین (t-test)، آزمون پیرسون، رگرسیون چندمتغیره استفاده شد.

1. Trail and James

جدول ۱ - مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی و مشارکت ورزشی و آلفای آنها

مشارکت ورزشی	سرمایه اجتماعی						مقیاس مؤلفه‌ها
	مشارکت اجتماعی	هنجارهای اجتماعی	اعتماد به سیاستمداران	اعتماد به غریبه‌ها	اعتماد به آشنایان	امنیت اجتماعی	
۶	۹	۱۷	۴	۶	۵	۵	۱۴
۰/۷۶	۰/۸۰	۰/۸۱	۰/۷۶	۰/۷۷	۰/۷۵	۰/۷۸	۰/۸۵

نتایج و یافته‌های تحقیق

باتوجه به سطح سنجش و نرمال بودن داده‌ها در متغیرهای مستقل و وابسته برای بررسی رابطه بین مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی و مشارکت ورزشی از آزمون همبستگی پیرسون استفاده شد. همان‌گونه که در جدول ۲ مشاهده می‌شود، متغیرهای شبکه‌های اجتماعی، احساس امنیت، اعتماد به آشنایان، اعتماد به غریبه‌ها و اعتماد به سیاستمداران و سازمان‌های دولتی در سطح معناداری ۰/۰۱ و متغیرهای هنجارهای اجتماعی و مشارکت اجتماعی در سطح معناداری ۰/۰۵ با متغیر مشارکت ورزشی همبستگی مثبت و معناداری را در نوجوانان دانش‌آموز پسر نشان می‌دهند. این در حالی است که سه متغیر امنیت اجتماعی، اعتماد به آشنایان و مشارکت اجتماعی با مشارکت ورزشی در نوجوانان دانش‌آموز دختر همبستگی معناداری نشان نمی‌دهد. بررسی آزمون رابطه همبستگی میان متغیرهای وابسته و مستقل، در نوجوانان دانش‌آموز پسر گویای این موضوع است که شبکه‌های اجتماعی با مشارکت ورزشی بیشترین همبستگی مثبت را داشته است و بعد از این متغیرهای اعتماد به غریبه‌ها، امنیت اجتماعی، اعتماد به سیاستمداران و سازمان‌های دولتی، اعتماد به آشنایان، مشارکت اجتماعی و هنجارهای اجتماعی به ترتیب بیشترین همبستگی مثبت را با مشارکت ورزشی نشان می‌دهد. بر همین اساس بررسی آزمون رابطه همبستگی میان متغیرهای وابسته و مستقل، در نوجوانان دانش‌آموز دختر نیز نشان می‌دهد که شبکه‌های اجتماعی و سپس به ترتیب متغیرهای اعتماد به سیاستمداران و سازمان‌های دولتی، اعتماد به غریبه‌ها و هنجارهای اجتماعی بیشترین همبستگی مثبت را با مشارکت ورزشی داشته است.

جدول ۲ - جدول ماتریس همبستگی میان مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی و مشارکت ورزشی

جنسیت	متغیر مستقل	متغیر وابسته	همبستگی
پسر	شبکه های اجتماعی	مشارکت ورزشی	۰/۳۸۲**
دختر			۰/۳۵۷**
پسر	امنیت اجتماعی	مشارکت ورزشی	۰/۲۱۳**
دختر			۰/۱۳۷
پسر	اعتماد به آشنایان	مشارکت ورزشی	۰/۱۹۲**
دختر			۰/۱
پسر	اعتماد به غریبه ها	مشارکت ورزشی	۰/۲۵۰**
دختر			۰/۱۶۹**
پسر	اعتماد به سیاستمداران و سازمان های دولتی	مشارکت ورزشی	۰/۲۰۱**
دختر			۰/۲۱۴**
پسر	هنجارهای اجتماعی	مشارکت ورزشی	۰/۱۴۴*
دختر			۰/۱۵۰*
پسر	مشارکت اجتماعی	مشارکت ورزشی	۰/۱۶۲*
دختر			۰/۰۹۹

**معنی دار در سطح ۱٪

* معنی دار در سطح ۵٪

رگرسیون چندمتغیره

برخی از مسائل تحقیقی به‌ویژه آنهایی که هدف پیش‌بینی دارند، تعیین همبستگی بین متغیر ملاک (که قصد پیش‌بینی آن را داریم) و ترکیب متغیرهای پیش‌بینی‌کننده که هرکدام از آنها تا حدودی با این متغیر همبستگی دارند، دارای اهمیت زیادی است. روشی که از طریق آن متغیرهای پیش‌بینی‌کننده ترکیب می‌شود، رگرسیون چندمتغیری نام دارد. رگرسیون چندمتغیری روش‌های مختلفی دارد. تفاوت روش‌های آن در نحوه

انتخاب متغیرهای پیش‌بینی‌کننده است (۶). روش اینتر^۱ یکی از مهم‌ترین و در عین حال معمولی‌ترین روش‌هاست. مهم‌ترین پیش‌فرض‌های مدل رگرسیون خطی عبارت است از:

۱. متغیر مستقل یک متغیر قطعی است.

۲. بین متغیرهای مستقل در مدل خطی هیچ‌گونه همبستگی وجود ندارد (فرض نبود هم‌خطی^۲).

۳. تنها جزء احتمالی مدل، جزء اخلاص است.

۴. جزء اخلاص دارای تابع توزیع نرمال است.

۵. اجزای اخلاص دارای واریانس‌های یکسانند. علاوه بر این امید ریاضی اجزای اخلاص برابر صفر است.

۶. بین اجزای اخلاص هیچ‌گونه همبستگی وجود ندارد (فرض نبود خودهمبستگی^۳).

در مورد پیش‌فرض‌های یادشده باید گفت که منظور از جزء اخلاص در مدل رگرسیون، بخشی از متغیر وابسته است که از طریق متغیر یا متغیرهای مستقل توصیف نمی‌شود.

در جدول‌های ۳ و ۴ به ترتیب نتایج حاصل از تحلیل رگرسیون چندمتغیره، مربوط به تأثیر متغیرهای مختلف بر میزان فعالیت ورزشی نوجوانان دانش‌آموز پسر و دختر نمایش داده شده است. همان‌طور که مشاهده می‌شود و باتوجه به بتاهای به‌دست‌آمده در نوجوانان دانش‌آموز پسر متغیرهای شبکه‌های اجتماعی با مقدار $\beta_1 = 0.382$, $P < 0.001$ و احساس امنیت با مقدار $\beta_2 = 0.206$, $P < 0.001$ رابطه معناداری با متغیر وابسته داشته‌اند. این در حالی است که در دختران دانش‌آموز نوجوان تنها عامل شبکه‌های اجتماعی با مقدار $\beta_1 = 0.357$, $P < 0.001$ رابطه معناداری با میزان مشارکت ورزشی داشته است. علاوه بر این، ضریب تعیین تصحیح‌شده نشان می‌دهد که در مجموع، مدل توانسته است ۱۸/۹ درصد از واریانس مشارکت در فعالیت ورزشی را در پسران و ۱۲/۳ درصد از واریانس مشارکت در فعالیت ورزشی را در دختران تبیین کند.

1. Enter method

2. Co - linearity

3. Auto - correlation

جدول ۳ - نتایج تحلیل رگرسیون چندمتغیره مربوط به تأثیر متغیر مستقل بر مشارکت ورزشی در پسران

متغیره ۱	مدل ۱	مدل ۲	مدل ۳	مدل ۴	مدل ۵	مدل ۶	مدل ۷
	sig	β	sig	β	sig	β	sig
مقدار ثابت	۱۱/۳۷۰	۰/۰۰۰	۱۱/۴۰۱	۰/۰۰۰	۱۱/۶۶۱	۰/۰۰۰	۱۱/۶۶۱
شبکه	۰/۳۸۲	۰/۰۰۰	۰/۳۸۴	۰/۰۰۰	۰/۳۹	۰/۰۰۰	۰/۳۹
مشارکت اجتماعی	-۰/۰۰۵	۰/۹۴۶	۰/۰۱۱	۰/۹۰	۰/۰۲	۰/۲۴۳	۰/۱۱۵
هنجار اجتماعی	-۰/۰۲۱	۰/۷۲۴	-۰/۱۲۰	۰/۱۷۵	-۰/۱۱۲	۰/۲۱۶	-۰/۱۳۳
امنیت	۰/۲۰۶	۰/۰۰۳	۰/۲۱۳	۰/۰۰۳	۰/۲۱۳	۰/۰۰۳	۰/۲۱۳
اعتماد به آشنایان	-۰/۰۴۷	۰/۵۹۴	-۰/۰۸۴	۰/۳۸۰	-۰/۰۹۰	۰/۳۵۳	۰/۳۵۳
اعتماد به غریبه‌ها	۰/۱۰۴	۰/۳۲۹	۰/۰۹۴	۰/۳۸۰	۰/۰۹۴	۰/۳۸۰	۰/۳۸۰
اعتماد به مسئولان دولتی	۰/۵۲	۰/۴۹۶	۰/۵۲	۰/۴۹۶	۰/۵۲	۰/۴۹۶	۰/۴۹۶
ضریب تعیین (R ²)	۰/۱۴۶	۰/۱۴۶	۰/۱۴۶	۰/۲۰۷	۰/۲۰۸	۰/۲۱۳	۰/۲۱۵
ضریب تعیین تصحیح شده	۰/۱۴۱	۰/۱۳۷	۰/۱۳۳	۰/۱۸۹	۰/۱۸۶	۰/۱۸۵	۰/۱۸۳
ضریب F	۳۲/۳۳۸	۱۶/۰۳۷	۱۰/۶۸۳	۱۱/۳۶۸	۹/۱۱۴	۷/۷۵۸	۶/۶۹۱

جدول ۵- آزمون t برای مقایسه میانگین‌های متغیرهای تحقیق در میان دختران و پسران

متغیر	جنس	تعداد	میانگین	انحراف معیار	t	درجه آزادی	سطح معناداری دوسویه
شبکه اجتماعی	پسر	۱۹۱	۴۰/۹۲	۱۱/۷۹	-۲/۴۰۱	۱۹۰	۰/۰۱۷
	دختر	۱۹۱	۴۳/۹۵	۱۲/۶۳			
هنجار اجتماعی	پسر	۱۹۱	۳۹/۸۹	۹/۶۴	-۰/۰۴۲	۱۹۰	۰/۹۶۷
	دختر	۱۹۱	۳۹/۹۳	۱۰/۸۸			
مشارکت اجتماعی	پسر	۱۹۱	۲۳/۸۵	۸/۲۹	۵/۰۴۱	۱۹۰	۰/۰۰۰
	دختر	۱۹۱	۱۹/۹۵	۶/۰۱			
امنیت اجتماعی	پسر	۱۹۱	۱۳/۷۸	۴/۳۴	-۳/۶۴۹	۱۹۰	۰/۰۰۰
	دختر	۱۹۱	۱۵/۷۴	۵/۰۹			
اعتماد به آشنایان	پسر	۱۹۱	۱۲/۳۹	۴/۹۵	۰/۹۳۶	۱۹۰	۰/۳۵۰
	دختر	۱۹۱	۱۱/۹۶	۴/۴۰			
اعتماد به غریبه‌ها	پسر	۱۹۱	۱۶/۰۲	۴/۸۹	-۰/۷۰۱	۱۹۰	۰/۴۸۴
	دختر	۱۹۱	۱۶/۳۷	۴/۹۴			
اعتماد به سیاستمداران و سازمان‌ها	پسر	۱۹۱	۱۴/۳۸۷	۵/۳۳	۰/۰۰۹	۱۹۰	۰/۳۹۹
	دختر	۱۹۱	۱۴/۳۸۲	۶/۲۵			
مشارکت در فعالیت ورزشی	پسر	۱۹۱	۱۷/۱۵	۴/۳۶	-۵/۰۸۶	۱۹۰	۰/۰۰۰
	دختر	۱۹۱	۱۹/۹۵	۶/۰۱			

به‌منظور مقایسه میانگین‌های متغیرهای تحقیق در بین دو گروه نوجوانان دانش‌آموز پسر و دختر از آزمون t استفاده شد. با توجه به نتایج به‌دست آمده و میانگین‌ها و t محاسبه‌شده در جدول یادشده، می‌توان گفت مقدار متغیرهای شبکه اجتماعی $P < ۰/۰۵$ ، $df = ۱۹۰$ ، $t = -۲/۴۰۱$ ، مشارکت اجتماعی $P < ۰/۰۵$ ، $df = ۱۹۰$ ، $t = ۵/۰۴۱$ ، امنیت اجتماعی $P < ۰/۰۵$ ، $df = ۱۹۰$ ، $t = -۳/۶۴۹$ و مشارکت ورزشی $P < ۰/۰۵$ ، $df = ۱۹۰$ ، $t = -۵/۰۸۶$ است. به‌دلیل اینکه سطح معناداری محاسبه‌شده از سطح خطاپذیری (۰/۰۵) کمتر است، t محاسبه‌شده از لحاظ آماری معنادار است. بنابراین می‌توان وجود تفاوت میان نوجوانان دانش‌آموز پسر و دختر را به لحاظ این متغیرها پذیرفت. درحالی‌که در متغیرهای هنجار اجتماعی، اعتماد به آشنایان، اعتماد به غریبه‌ها و اعتماد به سیاستمداران و سازمان‌های دولتی t محاسبه‌شده از لحاظ آماری معنادار نیست. به‌عبارت دیگر نمی‌توان وجود تفاوت میان نوجوانان دانش‌آموز پسر و دختر را در این متغیرها پذیرفت.

بحث و نتیجه‌گیری

امروزه منابع اطلاعاتی و تحقیقاتی اندکی وجود دارد که به‌طور مستقیم به بررسی رابطه بین مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی و مشارکت ورزشی می‌پردازد. با وجود این، در تحقیق حاضر سعی بر آن بوده است تا این مقوله آزمون و بررسی شود. همان‌گونه که بیان شد با توجه به ماتریس همبستگی محاسبه‌شده بین متغیر مستقل با متغیر وابسته، نتایج نشان می‌دهند که در بین نوجوانان دانش‌آموز پسر تمام مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی رابطه همبستگی معناداری با مشارکت ورزشی دارند. در مقابل مؤلفه‌های احساس امنیت، اعتماد به آشنایان و مشارکت اجتماعی در نوجوانان دانش‌آموز دختر، رابطه همبستگی معناداری با مشارکت ورزشی نشان نمی‌دهند. براساس نتایج رگرسیون چندمتغیره در مورد نوجوانان دانش‌آموز پسر، متغیرهای شبکه‌های اجتماعی و احساس امنیت بیشترین قدرت تبیین‌کنندگی مشارکت در فعالیت ورزشی را دارند. این در حالی است که در دختران دانش‌آموز نوجوان تنها عامل شبکه‌های اجتماعی معنادار بوده و توانایی تبیین‌کنندگی میزان مشارکت در فعالیت ورزشی را داراست. نتایج به‌دست‌آمده نشان می‌دهد که آن دسته از نوجوانان دانش‌آموز پسر و دختری که حمایت دریافتی‌شان از شبکه‌های اجتماعی (دوستان، خانواده، همکلاسی و...) بیشتر بوده است، نسبت به دیگران مشارکت ورزشی بیشتری دارند، چراکه ورزش در جامعه به‌عنوان زمینه مؤثری برای یادگیری ارزش‌ها و باورهای مورد قبول و کسب ویژگی‌های منش مطلوب، نگریسته می‌شود، به همین دلیل مشارکت نوجوانان در ورزش اغلب توسط والدین، مسئولان مدارس و رهبران اجتماع تشویق و حمایت می‌شود (۹). این نتیجه مؤید دیدگاه پوتنام در مورد شبکه‌های اجتماعی به‌عنوان یکی از مؤلفه‌های اصلی سرمایه اجتماعی است که کسانی به شبکه‌های غیررسمی بیشتری تعلق دارند، بیشتر به انجام دادن کارهای داوطلبانه تمایل دارد (۲۲). علاوه بر این، نتایج این تحقیق با یافته‌های بوث و همکاران و همچنین هندرسون و آینسورت که بیان می‌کنند داشتن شبکه‌های اجتماعی غیررسمی مانند دوستان و خانواده که برای افراد نقش حمایتی دارند یا اینکه خودشان به‌طور مستقیم در فعالیت فیزیکی مشارکت می‌کنند، به مشارکت بیشتر افراد در فعالیت ورزشی منجر می‌شود، هماهنگی دارد (۱۹، ۱۲). براساس نتایج دیگر این تحقیق می‌توان گفت احساس امنیت در نوجوانان پسر به مشارکت ورزشی بیشتری در آنها منجر می‌شود. نتایج این پژوهش با یافته‌های برخی تحقیقات پیشین مانند مک نیل و همکاران (۲۰۰۶)، هریسون و همکاران (۲۰۰۷) و سالیس و دیگران (۱۹۹۰) که نشان دادند احساس امنیت با فعالیت

فیزیکی در ارتباط است، هماهنگی دارد (۲۰، ۱۹، ۱۶). در زمینه تأثیر احساس امنیت بر مشارکت در فعالیت‌های ورزشی یافته‌های این پژوهش هیچ‌گونه رابطه معناداری را میان احساس امنیت بر مشارکت در فعالیت‌های ورزشی در دختران نوجوان نشان نمی‌دهد. درحالی‌که انتظار می‌رفت رابطه معناداری بین این دو متغیر وجود داشته باشد، زیرا همان‌گونه که پیشتر نیز بیان شد، امنیت عاملی است که بر میزان فعال بودن از لحاظ فیزیکی اثر می‌گذارد و این مسئله در مورد دختران که به محیط امن‌تری برای فعالیت‌های ورزشی نیاز دارند، ضروری به نظر می‌رسد.

یافته‌های این پژوهش رابطه مشارکت اجتماعی با مشارکت در فعالیت‌های ورزشی در پسران نوجوان دانش‌آموز را نشان می‌دهد. این نتیجه با این دیدگاه پوتنام و اکلس و باربر (۱۹۹۹) که بیان می‌دارند عضویت و مشارکت در گروه‌های دارای نظم افقی (مانند باشگاه‌های ورزشی، اتحادیه‌های داوطلبانه) و شبکه‌های مشارکت مدنی یکی از اشکال ضروری سرمایه اجتماعی است (۵) و به عبارت بهتر ارتباطات و فعالیت‌های اجتماعی (رسمی - غیررسمی) می‌تواند احتمال مشارکت در دیگر انواع فعالیت‌های اجتماعی (فعالیت‌های ورزشی) را در جامعه افزایش دهد، تطابق دارد. جوانانی که در جامعه فعالانه شرکت می‌کنند، فرصت‌های بیشتری برای کسب مهارت‌های اجتماعی، فیزیکی و بین شخصی به منظور ایجاد شبکه‌های ارزشمند اجتماعی و نیز توسعه احساس تعلق درون جامعه دارند (۲۱). به همین صورت روابط شخصی که از طریق مشارکت در اجتماعات ایجاد می‌شود، دارای پتانسیلی است برای توسعه آنچه پوتنام از آن به عنوان هنجارهای تعامل تعمیم یافته یاد می‌کند (۲۲). یافته‌های این پژوهش با این ایده پوتنام که اعتماد به نهادهای دولتی باید با عضویت فعالانه فرد در گروه‌ها، همبستگی داشته باشد، مطابقت دارد (۵). نتایج آزمون‌های صورت گرفته در مورد داده‌های مربوط به دختران برخلاف پسران، نقش مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی مانند احساس امنیت، اعتماد به آشنایان و مشارکت اجتماعی در تبیین میزان مشارکت ورزشی، از لحاظ آماری معنادار نبوده است. این در حالی است که زنان نیز چون مردان با شاخص‌های سرمایه اجتماعی درگیرند. اما همان‌گونه که این تحقیق نشان می‌دهد، شاخص‌های سرمایه اجتماعی برای اجرای فعالیت ورزشی در دختران نوجوان دانش‌آموز چندان بالا نیست. عوامل گوناگونی می‌تواند در این زمینه تأثیرگذار باشد که موجب کاهش مشارکت اجتماعی در آنها می‌شود. شناخت و لحاظ کردن این عوامل، در تحقیقات آتی بسیار کارگشا و مؤثر خواهد بود. همچنین از آنجا که گروه سنی ۱۷ - ۱۴ سال اغلب

دانش آموز هستند، اهمیت ورزش برای نوجوانان هر دو جنس از دیدگاه فیزیولوژی و تمرینات ورزشی در سنین مختلف همواره مورد تأیید محققان قرار گرفته است و باتوجه به اینکه اغلب نوجوانان، روزانه چند ساعت در کلاس‌های درس روی نیمکت می‌نشینند و حتی اگر نوع نشستن مناسب باشد و نیمکت نیز مطابق استاندارد باشد، در آنها احساس خستگی فیزیکی به وجود می‌آید و چنانچه نوع نشستن مناسب نباشد یا نیمکت مطابق استاندارد نباشد، در درازمدت موجب اختلالات ساختاری خواهد شد. نوجوانان پسر اغلب این مشکل را با بازی کردن (بیشتر فوتبال) در کوچه و خیابان یا ورزشگاه‌ها حل می‌کنند، ولی برای دختران نوجوان به دلیل اعتقادات و فرهنگ جامعه، امکانات کمتری وجود دارد. به این منظور پیشنهاد می‌شود در مدارس دخترانه ساعت‌های بیشتری برای تمرین‌های بدنی و ورزش لحاظ شود (۸). حمایت اجتماعی شامل حمایت عاطفی و اقتصادی (تشویق اعضای خانواده، دوستان، بستگان و آشنایان و پرداخت هزینه یا فراهم ساختن تجهیزات برای اجرای فعالیت‌های ورزشی) در آنان افزایش یابد. همچنین پیشنهاد می‌شود به منظور افزایش سرمایه اجتماعی در آنان، به‌ویژه نوجوانان (دختر) به آموزش و پرورش و دیگر مؤسسات آموزشی بهای بیشتری داده شود تا به این وسیله هم سرمایه‌های انسانی و هم سرمایه اجتماعی را به شکل قواعد و هنجارهای اجتماعی به آنان منتقل کرد. سرمایه اجتماعی را باید از طریق سرمایه‌گذاری اجتماعی مستقیم در آموزش و پرورش و کارآموزی در زمینه مهارت‌های تعاونی و فعالیت‌های دسته‌جمعی ایجاد کرد (۱). در نهایت، فراهم ساختن و تدارک سرمایه اجتماعی از طریق اطلاع‌رسانی و آگاه‌سازی به منظور افزایش اعتماد و مشارکت، آموزش جامعه‌پذیری مشارکت، اعتماد، انسجام اجتماعی در مدارس، حمایت از گروه‌های اجتماعی و کانون‌های فکری و فرهنگی، برگزاری مسابقات ورزشی با هدف شادی‌بخشی، امیدواری و جمع‌آوری کمک‌ها، تأمین امنیت آنان به منظور حضور داوطلبانه در نهادهای اجتماعی، ارتقای گروه‌های محلی همیاری، زمینه‌سازی، ایجاد و تقویت نهادهای اجتماعی و شبکه‌های اعتماد از روش‌های افزایش سرمایه اجتماعی به‌ویژه در گروه‌های نوجوان و جوان است.

منابع و مأخذ

۱. الوانی، مهدی. شیروانی، علیرضا. (۱۳۸۳). "سرمایه اجتماعی، اصل محوری توسعه". ماهنامه تدبیر. سال ۱۵، شماره ۱۴۷، ۲: ۱۶-۲۲.

۲. امیری، میثم، رحمانی، تیمور. (۱۳۸۵). "بررسی آثار سرمایه اجتماعی درون و برون گروهی بر رشد اقتصادی استان های ایران". دو فصلنامه علمی - پژوهشی جستارهای اقتصادی. سال سوم، شماره ششم. ص: ۱۵۲-۱۱۱.

۳. پاتنام، رابرت. (۱۳۸۰). "دموکراسی و سنت‌های مدنی". مترجم محمدتقی دلفروز، تهران، دفتر مطالعات سیاسی وزارت کشور، ۱۳۷۷.

۴. تاجبخش، کیان. (۱۳۸۵). "سرمایه اجتماعی، اعتماد، دموکراسی و توسعه". ترجمه افشین خاکباز و حسن پویان، چاپ دوم، ص ۸۰.

۵. شارع پور، محمود (۱۳۸۵). "مفهوم‌سازی سنجش و دلالت‌های سیاست‌گذاری". ساری، سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی مازندران، ص ۶۳-۱۵.

۶. دلاور، علی. (۱۳۸۷). "مبانی نظری و عملی پژوهش در علوم انسانی و اجتماعی". چاپ ششم، انتشارات رشد.

۷. عبدلی، بهروز. (۱۳۸۶). "مبانی روانی - اجتماعی تربیت بدنی و ورزش". تهران، نشر بامداد، چاپ دوم، ۲۲.

۸. فولادوند، فریبا. (۱۳۹۰). "تأثیر تربیت بدنی بر سلامت جسم و روح و روند یادگیری".

<http://fouladvan.blogfa.com/post/4>.

۹. قدیمی، بهرام. (۱۳۹۰). "ورزش در شهر تهران (فرا تحلیل مطالعات ورزش جوانان، بانوان و سالمندان)". تهران، انتشارات جامعه و فرهنگ، ص ۱۳۸.

10. Aspin, Liam. (2004). "Social capital and productivity, teaching and learning research program". *Annud Conference Papers, the university London*. PP: 1-20.

11. Australian Bureau of statistics (2000). "Measuring social capital: current collections and future directions". <http://www.abs.gov.au/CA256>.

12. Booth ML, Owen N, Bauman A, Clavisi O, Leslie E. (2000). "Social – cognitive and perceived environment influences associated with physical activity in older Australians". *Prev Med*: 31 (1):PP: 15-22.

13. Chau, Josephine (2007). "Physical activity and building stronger communities". NSW center for Physical Activity and Health. Report No CPAH07-001.

14. Fung Wai Yee, Francesca (2002). "Physical activity participations and their determinants in adolescent girls in Hong Kong". The University of Hong Kong". PP: 132-134.

15. Field, John. (2003). "Social capital", London, Routledge pub.

16. Harrison RA, Gemmell I, Heller RF. (2007). "The population effect of crime and neighbourhood on physical activity: an analysis of 15461 adults". *J Epidemiol Community Health*. 61(1):PP: 34-39.

17. Harvey, J, Levesque, M. and Donnelly, P. (2007). "Sport volunteerism and social capital". *Sociology of Sport Journal*, 24(2). PP:206-223.

18. Jarvie, G. (2003). "Communitarianism, sport and social capital". *International Review for the Sociology of Sport* 38. PP: 139-153.

19. Lee Poh Chin, B. Se (Hons.) Nov. (2006). "Explorations social capital and physical activity participation among adults on christmas island, school of human movement and exercise science and school of social and cultural studies". The University of Western Australia.

20. McNeill, L. H., Kreuter, M. W. and Subramanian, S. V. (2006). "Social environment and physical activity: a review of concepts and evidence". *Social science and medicine*, 63, PP:1011-22.

21. Perks, Thomas (2007). "Does sport foster social capital? The contribution of sport to a life style of community participation". *Sociology of Sport Journal*. 24, PP: 378-401.

-
22. Putnam, R. (2000). "Bowling alone: the collapse and revival of American community". Simon and Schuster, New York.
 23. Social capital and social wellbeing (2002). "Discussion paper, produced by the Australian bureau of statistics". Commonwealth of Australia.
 24. Skinner, James. Zakus, Dwight H. (2008). "Development through sport: building social capital in disadvantaged communities". *Sport management review*, 11. PP:253-275.
 25. Tonts, Matthew. (2005). "Competitive sport and social capital in rural Australia". *Journal of rural studies* 21, PP: 137-149.
 26. Trail, G. T. and James, J. D. (2001). "The motivation scale for sport consumption: assessment of the scale's psychometric properties". *Journal of sport behavior*, 24(1). PP:108-127.